

SALON KAUPUNKI

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS 2019

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA	3
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja kokoonpano	3
1.2. Tarkastuslautakunnan toiminta	4
1.3. Tilintarkastus.....	4
2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	5
2.1. Tavoitteiden asettaminen ja niiden arviointi.....	5
2.2. Tavoitteiden toteutuminen.....	5
2.3. Kaupunginhallituksen tulokortti.....	8
2.4. Talousarvion noudattaminen ja toteutuminen	9
2.5. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.....	12
2.5.1. Hyvinvointipalvelut	12
2.5.1.1. Lasten ja nuorten palvelut	12
2.5.1.2. Vapaa-ajan palvelut	14
2.5.1.3. Terveyspalvelut.....	17
2.5.1.4. Sosiaalipalvelut	18
2.5.1.5. Vanhuspalvelut	19
2.5.2. Kaupunkikehityspalvelut.....	20
2.5.3. Rakennus- ja ympäristövalvonta.....	21
2.5.4. Konsernipalvelut	22
2.5.5. Liikelaitos Salon Vesi.....	22
2.5.6. Kaupunkikonsernin tavoitteiden toteutuminen	22
2.6. Yhteenveto.....	23

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja kokoonpano

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan on arvioitava, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Lisäksi kuntalain mukaan tarkastuslautakunta huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Hallintosäännössä on todettu, että sen lisäksi mitä kuntalain 121 §:ssä säädetään, tarkastuslautakunnan on

- seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi
- huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä
- tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla

Arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa valtuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana valtuustolle myös muista merkittävistä havainnoista.

Valtuustokauden 2017-2021 tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet

Varsinaiset jäsenet	Henkilökohtaiset varajäsenet
Friberg Osmo, puheenjohtaja	Jussila Mikko
Tammi Timo, 1. varapuheenjohtaja	Breilin Mikko
Halme Heljä	Pohjola Timo
Halme Martti	Pesonen Sari
Hägerth Jarmo	Leivonen Marjatta
Kirves-Järvinen Taina	Rannikko Pirkko
Laiho Jari J.	Halkilahti Jaakko
Lannermaa Kirsti	Jokinen Kirsi-Maria
Tuominen Marita	Niemelä Tuula

1.2. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden aikana yhteensä kuusitoista kertaa. Tarkastuslautakunnan arviointityön painopistealue vuonna 2019 oli opetus- ja vapaa-aikalautakunnan ja rakennus- ja ympäristölahtakunnan alaisten palvelujen arviointi sekä maaseutupalvelut ja maatalouslomituspalvelut. Tarkastuslautakunta käytti arviointityössään apuna kokoukseen kutsutuille etukäteen lähetettävää arviointilomaketta. Johtavien viranhaltijoiden lisäksi kokouksissa on ollut kuultavana kaupungin luottamushenkilöjohtoa.

Lautakunta teki 25.10.2019 perinteisen katselmuskierroksen, joka kohdentui painopistealueen mukaisesti pääsääntöisesti opetus- ja vapaa-aikapalveluiden yksiköihin. Vierailukohteina olivat Ylhäistentiellä olevat Hermannin koulu sekä kansalaisopisto, Tupurin koulu ja sen läheisyydessä oleva ulkoliikunta-alue, Muurlan kirjasto, Nuorisokeskus Steissi, Elektroniikkamuseo sekä lisäksi Liikelaitos Salon Veden Muurlan vedenottamo.

Kevätkauden aikana käsiteltiin tarkastuslautakunnan työskentelytapoja ja toimintaedellytyksiä tilapäisen valiokunnan toimesta. Valtuusto päätti tilapäisen valiokunnan selvityksen pohjalta, että tarkastuslautakunta nauttii kaupunginvaltuuston luottamusta ja sillä on edellytykset jatkaa toimintaansa. Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtajat jättivät eroilmoituksensa. Syyskaudella tarkastuslautakunnan toimintaa muutettiin niin, että jatkossa puheenjohtajan lisäksi on vain yksi varapuheenjohtaja, kun aiemmin varapuheenjohtajia oli kaksi. Kaikkiaan tarkastuslautakunnan jäsenistöstä vaihtui vuoden aikana kolme henkilöä.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että kuntalain 121 pykälän mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Kaupunginhallituksen tulee ottaa kantaa kaupunginvaltuustolle antamassaan lausunnossa lautakuntien tai virkamiesten vastineisiin.

1.3. Tilintarkastus

Kaupungin tilintarkastajaksi valittiin suoritettussa kilpailutuksessa vuosille 2019-2020 BDO Audiator Oy. Sopimukseen sisältyy optio vuosille 2021-2022, jonka mahdollisesta käytöstä päätetään erikseen. Päävastuullisena tilintarkastajana toimi lähes koko vuoden JHTT Hannu Laurila. Joulukuussa tapahtuneen henkilövaihdon myötä vastuullisena tilintarkastajana jatkaa JHT, KHT Sari Isaksson. Tilintarkastukseen ovat osallistuneet vuoden aikana myös JHT, HT Kirsi Ehrlund, JHT, HT Seija Hakamäki sekä tarkastajat Mark Lassfolk ja Lotta Sunde. Päävastuullinen tilintarkastaja on ollut läsnä tarkastuslautakunnan kokouksissa.

Tarkastuslautakunta on saanut tiedoksi tilintarkastajan tilivuoden 2019 työohjelman. Tilintarkastajat ovat raportoineet tarkastuslautakunnalle tilintarkastuksen toteuttamisesta ja tehdyistä havainnoista suullisesti kokouksissa, sekä kirjallisilla tarkastusraporteilla. Tilikaudella 2019 lakisääteiseen tilintarkastukseen on käytetty 65 päivää (sopimuksessa arvioitu 80 päivää). Tarkastuslautakunnan avustamistyötä tehtiin 9,5 päivää (sopimuksessa arvioitu 18 päivää).

2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

2.1. Tavoitteiden asettaminen ja niiden arviointi

Vuoden 2018 arviointikertomuksen vastineessa on todettu, että kaupungin kokonaisvaltainen tuloskorttien kehittäminen on tarkoituksenmukaista ajoittaa niin, että uudet tuloskortit ja tavoitteita vastaavat mittarit ovat hyväksyttävissä uuden valtuustokauden aloittaessa. Tarkastuslautakunta pitää tätä tarkoituksenmukaisena ja muistuttaa edelleen, että tuloskorttien ja tavoitteiden selkeys ja tiivistäminen tulee pitää mielessä kehitystyötä tehtäessä.

2.2. Tavoitteiden toteutuminen

Tavoite: Elinvoima ja työpaikat

Kaupungin työttömyysprosentti on edellisestä vuodesta parantunut puolella prosentilla ja oli vuoden 2019 lopussa 11.2 prosenttia. Salon työttömyys on laskenut muuta maata ripeämmin ja työttömyysprosentti on ollut näissä lukemissa viimeksi 10 vuotta sitten. Asukasluku sen sijaan on edelleen jatkanut laskuaan, joten keskustelu pito- ja vetovoimasta on erittäin keskeistä ja tällä saralla tulisi saada konkreettista aikaan. Uusia yrityksiä alueella on perustettu enemmän kuin viime vuonna, mikä on positiivinen signaali.

Valmet Automotiven Salo IoT Campukselle perustama akkutehdas oli vahvasti positiivinen viesti alueen talouden uudelleen kehittymisestä. Tarkastuslautakunta toteaaakin, että aikaan saatu sijoittuminen on merkittävän työn tulos ja näihin panostaminen jatkossakin on kannattavaa.

Salon on pyrkinyt aktiivisesti profiloitumaan kyberturvallisuuden asiantuntijana ja osaamiskeskittymänä. Turun ammattikorkeakoulun käynnistämä kansainvälinen kyberturvallisuuden erikoistumiskoulutus on hyvä lisä kokonaisuuteen. Kyseessä on vahvasti tulevaisuuden toimiala, johon panostamalla Salo voi luoda alueelle uutta elinvoimaisuutta.

Tavoite: Uudistuvat palvelut ja kuntalaisten hyvinvointi

Kaupungilla on kärkihankkeena Tulevaisuuden liikkumisjärjestelmä, johon liittyen kaupunki on saanut Business Finlandilta rahoitusta hankkeeseen, jossa kartoitetaan, kehitetään ja pilotoidaan innovatiivisia, älykkäitä ja turvallisia liikenneratkaisuja ikääntyville ja nuorille. Tavoitteena on myös laajentaa ja tehostaa kuntalaisille tarjottavia liikennepalveluja. Tarkastuslautakunta toteaa, että erilaisilla uusilla ratkaisuilla pystytään mahdollisesti luomaan alueelle uusia elinkeinoja ja työllistymismahdollisuuksia samalla, kun saadaan kuntalaisille uusia palvelumuotoja.

Lounavoima Oy:n ekovoimalahankkeeseen liittyen on vireillä kiertotalouteen, jäteveden käsittelyyn ym. uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tarkastuslautakunta korostaakin, että näiden mahdollisuuksien hyödyntäminen luo mahdollisuuden uusille elinkeinoille ja Salon elinvoimaisuuden lisäämiselle.

Kaupunki on toteuttanut kuntalaisten kuulemista ja osallistamista eri asioiden päätöksentekoon liittyen. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi Tunnin juna ja Osaamisympäristön kehittämis-

hankkeet. Osallistamisessa tulee huomioida, että se tehdään sellaisessa vaiheessa päätöksentekoa, että kuntalaiset tosiasiallisesti vaikuttavat asiaan. Tehdyistä päätöksistä tulee informoida, mutta jo päätetyt asiat ovat kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta myöhässä. Henkilöstön osallistamisesta on hyvänä esimerkkinä sairaalahanke.

⇒ Tarkastuslautakunta korostaa, että kuulemistilaisuuksissa esiin tulleet asiat tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan päätöksenteossa huomioon. Kuulemistilaisuuksissa esiin nostetut asiakokonaisuudet tulee dokumentoida, jotta niihin voidaan tarvittaessa palata myöhemmin.

Kaupungin eri toimialoilla on otettu entistä enemmän käyttöön sähköisiä palveluja esimerkiksi verkkokaupassa, ilmoittautumisessa ja ylipäänsä erilaisessa asioinnissa. Liikuntapalveluissa esimerkiksi hiihtolatujen ja luistelualueiden kunnossapitotiedot ovat reaaliaikaisesti nähtävissä. Sähköisen asioinnin tehostaminen on kustannustehokasta erityisesti hallinnon sisällä, mutta sen rinnalla tulee tuki säilyä perinteiset kanavat kaikkien kuntalaisten palvelujen saannin mahdollistamiseksi.

Terveyspalveluilla on oma etävastaanotto, jossa asiakas voi keskustella omaan terveyteen liittyvistä asioista ja saada ohjeita ja neuvoja ammattilaiselta sekä kysyä terveyspalveluiden saatavuudesta. Tarkastuslautakunta arvioi tällaisen palvelun olevan jatkossa entistä tarpeellisempaa.

Tarkastuslautakunta pitää erittäin positiivisena, että kaupungin eri aloilla on otettu aktiivisesti käyttöön some-viestinnän eri kanavia. Näiden rinnalla kuitenkin painettu julkaisukin on tarpeellinen kaikkien kohderyhmien tavoittamiseksi. Some-viestintä ei kuitenkaan voi korvata tavanomaista sähköistä sekä painettua viestintää.

Tarkastuslautakunta on useaan otteeseen korostanut tiedolla johtamisen sekä ajantasaisen tiedon tärkeyttä. Sarastia Oy:n Saaga järjestelmällä on asiaa saatu kehitettyä eteenpäin. Tarkastuslautakunta kuitenkin toteaa, että kehittämistyö on kestänyt pitkään ja se on vaatinut erillistä resursointia.

⇒ Tarkastuslautakunta toivoo selvitystä siitä, mitä ulkoinen taloushallinto kokonaisuudessaan kustantaa ja mitä vuosien aikana kehitetty raportointityö on maksanut.

Tavoite: Vakavarainen talous

Kaupungin taloudellinen tilanne on haasteellinen ja siksi keväällä 2019 kaupunki aloitti säästötoimenpiteet, joihin kuuluivat hankintojen ja rekrytointien siirtäminen, maksujen korotukset, lomapalkkavelan pienentäminen, kannustaminen palkattomiin vapaisiin sekä sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy. Lisäksi perustettiin taloustyöryhmä, jonka tarkoituksena oli löytää keinoja tilanteen ratkaisemiseksi.

Vuoden aikana hyväksyttiin useita eri taksojen korotuksia. Palvelualueilla tulee seurata korotusten taloudellisia ja toiminnallisia seurauksia.

Kaupunginvaltuustolle on vuoden aikana valmisteltu talousarviomuutoksia. Näiden lisäksi vielä helmikuussa 2020 tehtiin päätös määrärahaylityksistä, jotka olivat kaupunginhallituksen, sosiaali- ja terveyslautakunnan ja Liikelaitos Salon Veden osalta yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa. Palvelualueiden tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota talousseurantaan vuoden aikana.

Tavoite: Johtaminen ja osaava henkilöstö

Tarkastuslautakunta on toistuvasti kiinnittänyt vuosien aikana huomiota siihen, että kaupungin henkilöstön sairauspoissaolot ovat poikkeuksellisen korkeat. Vuonna 2018 henkilötyövuosiin suhteutettujen sairauspoissaolojen määrä oli 19.4 kalenteripäivää, kun vuonna 2019 vastaava luku oli 17.1 kalenteripäivää. Sairauspoissaolot vähentyivät lähes 11 prosenttia vuoden 2018 tasosta ja ne alittivat vuoden 2017 tason. Kehityssuunta on erittäin myönteinen, mutta edelleen poissaolojen määrä on huolestuttavan korkea ja aiheuttaa kaupungille merkittävät kustannukset. Poissaolojen vähenemisen taloudellinen vaikutus on ollut yli 2 miljoonaa euroa, joten voikin todeta, että sairauspoissaolojen vähentämisellä pystytään saamaan myös merkittäviä taloudellisia vaikutuksia aikaiseksi.

Toimialoittain tarkasteltuna suurimmat poissaolot olivat hallintopalveluissa ja tämän jälkeen toiseksi suurimmat vanhuspalveluissa. Poissaoloja on merkittävä määrä myös muilla kuin perinteisesti raskaaksi koetulla hoitoalalla.

Kaupungin henkilöstömäärä on pysynyt melko vakaalla tasolla ja pienen kasvun perusteena ovat olleet asiakastarpeen kasvusta johtuneet henkilöstön lisäykset sosiaalityön ja vanhuspalveluiden alueilla. Oppimisympäristöselvityksen yhteydessä käyty laaja keskustelu varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden asiakasmäärien vähenemisestä johtaa väistämättä siihen, että henkilöstötarvetta tulee myös arvioida kriittisesti tulevina vuosina. Vastaavasti vanhuspalveluissa odotettavissa oleva asiakasmäärän kasvu edellyttää myös palveluiden ja henkilöstömäärien uudelleen arviointia.

Osaavan työvoiman saatavuudesta on tullut haaste jo monella toimialalla ja se näkyy myös kaupungin omassa toiminnassa. Myös kaupungilla on jo useita ammattiryhmiä, joihin on vaikea saada osaajia. Kaupungin raportoinnissa on todettu, että koulutukseen osallistumattomia on vuoden aikana ollut 26 %. Työvoiman kehittämisen ja osaamisen ajantasaisuuden kannalta tämä on huolestuttava tieto. Kaikkien ammattiryhmien osaamisen ylläpidosta tulee pitää huolta. Se edellyttää myös riittävien koulutusmäärärahojen varaamista talousarvioon.

Vuoden aikana tiukentuneeseen talouteen haettiin keinoja myös henkilöstön esiin nostamien ”pienien purojen” kautta. Henkilöstön esittämiä säästöehdotuksia otettiin käytäntöön nopeasti. Työnantaja on tiedostanut, että henkilöstön työhyvinvointiin liittyviä kehittämishankkeita voi uhata säästötavoitteet, palveluverkkoselvitykset ja muu epävarmuus. Työnantajan tulee aktiivisesti seurata työhyvinvoinnin kehittymistä ja reagoida asiaan, mikäli huolestuttavaa muutosta ilmenee.

Talousarviossa oli varattu 300 000 euron määräraha työnantajan tehtävän vaativuuden arviointiin liittyvä tva-raha järjestelyvaraerän täydentämiseen. Tämä jätettiin kuitenkin käyttämättä.

⇒ Tarkastuslautakunta edellyttää kiinnittämään huomiota henkilöstön työssäjaksamiseen ja työhyvinvointiin haasteellisesta taloustilanteesta huolimatta. Sairauspoissaoloista kertyy merkittävä taloudellinen kustannus.

2.3. Kaupunginhallituksen tulokortti

Tavoite: Elinvoima ja työpaikat

Vuoden aikana on lukuisia kertoja käsitelty Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan lietteiden vastaanotto- ja käsittelysopimukseen liittyvää asiakokonaisuutta. Asian käsittely on jatkunut jo useamman vuoden ajan. Joulukuussa kaupunginhallitus päätti hyväksyä sopimuksen määräaikaisesti 31.12.2020 saakka edellyttäen, että Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta päättää sopimuksen piiriin kuuluvien lietteiden ja jätejakeiden taksan määrästä ns. puhdistamokohtaiseen hinnoitteluperusteeseen pohjautuen samaksi määräajaksi. Asiakkaille muutoksesta aiheutuva kustannusten kasvu on laajasti koettu kohtuuttomaksi.

Kuntien on yhtiötettävä kilpailutilanteessa markkinoilla tarjottavat työterveyshuollon sairaanhoitopalvelut. Asiaa on valmisteltu ja käsitelty vuoden aikana sekä pidetty asian vaatimat ymmennetyt. Loppuvuodesta päätettiin, että Salon kaupungin ulkoisille asiakkaille tarjottava työterveyshuoltopalvelu myydään liiketoimintakaupalla Mehiläinen Oy:lle. Asia ei suoranaisesti vaikuta kaupungin työntekijöille toteutettavaan palveluun, mutta asian aiheuttaman epävarmuuden vuoksi tulee seurata, että työterveyshuollon palvelut ja resurssit kaupungin työntekijöille suunnattuun työterveyshuoltoon ovat riittävällä tasolla.

Työllisyyden kuntakokeiluun osallistuminen on hyvä osoitus aktiivisesta toiminnasta, jolla kaupunki pyrkii vaikuttamaan alueen työllisyyden kehittämiseen.

Tavoite: Uudistuvat palvelut ja kuntalaisten hyvinvointi

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen antamiin päätöksiin liittyen tilapäinen valiokunta käsiteli asiaa ja antoi päätöksensä lisäksi joukon havaintoja hallinnon kehittämiseksi. Näiden havaintojen jalkauttamisesta ei ole myöhemmin raportoitu. Niiden toteuttaminen on ensisijaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että vastaavan kaltainen tilanne ei pääse toistumaan.

Salon kasvuinfra ry on esittänyt kaupungille ehdotuksen, että kaupungin ostolaskut avattaisiin kuntalaisille avoimeksi verkkoon. Kaupunginhallitus on päättänyt, että avoimuus on hyvä ja kannatettava asia, mutta taloudellisin perustein hankkeeseen ei lähdetä. Ensisijainen tavoite on huolehtia nykyiset järjestelmät sellaiseen tilaan, että tiedot ovat helpommin saatavissa ja henkilötietojen suoja pystytään varmistamaan.

⇒ Tarkastuslautakunta pitää erittäin hyvänä, että kaupungin toiminnan arviointiin on kiinnitetty huomiota. Tavoitteena tuleekin olla, että jatkossa tiedot ovat avoimesti kaikkien saatavilla.

Tavoite: Vakavarainen talous

Kiskon vanhustentuki ry:n taloudellisessa tilanteessa olleet haasteet johtivat siihen, että kaupunki myönsi yhdistykselle ylimääräisen lainaerän lainanhoitokuluista selviämiseen. Päätöksessä edellytettiin, että neuvotteluja yhdistyksen kanssa jatketaan pidempiaikaisen ratkaisun löytämiseksi. Yhdistys on toistuvasti esittänyt huolensa talousvaikeuksista. Asian käsittely on edelleen kesken. Kaupungilla oleva takausvastuu on taloudellisesti merkittävä ja kaikkien osapuolten kannalta olisi tarpeellista löytää asiaan kestävä ratkaisu.

⇒ Tarkastuslautakunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota kaupungin merkittäviin takausvastuisiin. Tilannetta on seurattava tiiviisti ja ryhdyttävä tarvittaviin toimiin välittömästi ongelmatilanteissa.

Perniön Kirkonkylän kouluhanketta koskevan talousarviomuutoksen hyväksymistä koskevaa asiaa on käsitelty hallituksessa useita kertoja vuoden aikana. Hankesuunnitelmaa on laajennettu uudella valmistuskeittiöllä ja tämä vaikuttaa myös alueella tarvittavan henkilöstön määrään. Pitkittyneestä käsittelystä johtuen hankkeen toteuttaminen on viivästynyt.

Edellä esitetyt asiat ovat esimerkkejä siitä, miten päätöksenteko asioiden suhteen on pitkittynyt. Kaupungin päätöksenteko-organisaation kyvykyys saada käsittelyssä olevia asioita päätökseen on osin ollut haasteellista. Kuntalaisten pitäisi pystyä luottamaan päätöksenteko-organisaatioon.

Tavoite: Johtaminen ja osaava henkilöstö

Kaupungin johtohenkilöstössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia uuden talousjohtajan aloittaessa virassaan alkuvuonna 2019 sekä puolestaan pitkäaikaisen hallintojohtajan eläköityessä loppuvuodesta. Hallintojohtajan tehtävää on hoidettu sijaisjärjestelyin ja uusi viranhaltija aloittaa huhtikuussa 2020. Samaan aikaan toteutettu organisaatiouudistus tuottaa myös muita muutoksia toiminnan organisointiin. Kaupungin johdon on seurattava ja varmistettava uuden organisaation toimivuus.

2.4. Talousarvion noudattaminen ja toteutuminen

Vuosi 2019 muodostui 17,5 miljoonaa euroa alijäämäiseksi, mikä oli 0,7 miljoonaa euroa huonompi kuin vuoden 2019 tilikauden aikana tehtyjen muutosten jälkeen valtuustossa hyväksytty talousarvio. Alkuperäinen talousarvio oli vain 3,3 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Suurimmat lisäykset alkuperäiseen talousarvioon on jouduttu tekemään palvelujen ostoihin, jotka kasvoivat lopulta 5,5 miljoonalla eurolla alkuperäisestä arviosta. Henkilöstömenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 4,2 miljoonalla eurolla ja muutetunkin talousarvion 1 miljoonalla eurolla. Verotulot jäivät 9 miljoonaa pienemmiksi, mutta valtionosuuksia saatiin 2,9 miljoonaa euroa enemmän. Poistojen arvioitiin vuonna 2019 olevan vain 14,5 miljoonaa euroa, mutta ne olivat 16,1 miljoonaa euroa. Talousarviota laadittaessa on ollut pohjana talousarvion 2018 poistot ja nekin toteutuivat arvioitua suurempina.

Investointien kokonaistoteutuma oli peruskaupungin osalta (ilman liikelaitoksia) 58,3%. Korvausinvestoinneista on toteutettu 82,9 % talousarviossa suunnitellusta. Laajennusinvestointien toteutuma-aste oli vain 23,3 % ja uusinvestointien 47,7 %.

Kaupungin investointitaso on ollut viime vuosina hyvin alhainen ja painetta sen nostoon tulee väistämättä tulevaisuudessa. Kaupungin alhainen lainakanta mahdollistaa nousun, mutta tarkastuslautakunta muistuttaa, että lainakannan lisäys tulee pitää kohtuullisissa rajoissa.

⇒ Tarkastuslautakunta arvioi kaiken työn talouden tasapainottamiseksi tarpeelliseksi ja päätöksenteossa tulee olla valmiita myös vaikeisiin ratkaisuihin. Salon taloudellisen tilanteen korjaaminen vaatii aktiivisia ja merkittäviä toimenpiteitä ratketakseen. Edelleen tulee kiinnittää huomiota päätösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointiin ja sen jatkuvaan toteutukseen.

Talousarvion laadinta saatava tarkemmaksi

Syksyllä 2018 talousarviota laadittaessa ei ole onnistuttu ennakoimaan vuoden 2019 tapahtumia ja talouden kehittymistä. Talousarvioon on hyväksytty vuoden kuluessa muutoksia, eivätkä käyttötalouden sitovat nettomäärärahat muutosten vuoksi ylittyneet olennaisesti. Verotulojen osalta talousarvioon ei tehty riittäviä muutoksia ja muutetustakin arviosta jäätiin 6 miljoonaa euroa (3 % budjetoidusta määrästä). Verotulojen budjetointitarkkuutta tulee mahdollisuuksien mukaan parantaa ja menojen alibudjetointia tulee ehdottomasti välttää.

Kaupungin ja konsernin taloustilanne arvioituna kuntien talouskriteereillä

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa.

Vuoden 2019 tilinpäätökseen on alijäämäisen tuloksen jälkeen kertynyt alijäämää 3.4 miljoonaa euroa. Koko konsernin taseessa on ylijäämää 23.9 miljoonaa euroa. Konsernin suhteellinen velkaantuminen on 51.1 prosenttia. Konsernin lainat asukasta kohti on 3 407 euroa.

Arviointimenettelyyn liittyvistä kriteereistä kaupungin osalta täyttyy kaksi eli kunnan oma tase on alijäämäinen ja konsernin suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia. Muut nykyiset kriteerit eivät vielä täyty vuoden 2019 tilinpäätöksen perusteella.

Konsernin taloudellinen tilanne on nostettu entistä merkittävämpään asemaan arvioitaessa tulevana vuosina kuntien taloudellista asemaa ja sitä, milloin kunnan katsotaan olevan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa.

Taloudellisen tilanteen arviointikriteerit ovat muuttumassa niin, että vuonna 2022 tarkastellaan kunnan tilannetta uusien kriteerein. Silloin tullaan katsomaan, miten ne toteutuvat vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöksissä. Seuraavassa taulukossa tarkastellaan jo ennakkoon, miltä uudet kriteerit näyttäisivät tällä hetkellä, vaikka niitä ei vielä sovelleta.

Kriteeri	Toteutuma 2019	Toteutuma 2018
Kaupungin tase on alijäämäinen	- 3,4 milj. euroa (katettava 31.12.24 menn.)	+ 14,1 milj. euroa
Konsernin alijäämä/asukas yli 1.000 e ja ed. vuonna yli 500 e	+ 460 e	+ 733 e
Käyttöön 2022 Kaikki seuraavat 4 yhtä aikaa ja kahtena vuonna peräkkäin:	Toteutuma 2019	Toteutuma 2018
Konsernin vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %	32,4 %	48,3 %
Kunnan tuloveroprosentti on väh, 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kuntien keskimäärin	+ 0,87	+ 0,91
Konsernin lainat ja vuokravastuut/asukas ylittää yli 50 %:lla kuntien keskimääräisen luvun	Uusi tunnusluku: ei vielä tietoa kuntien keskimääräisestä luvusta, mutta tiedetään ettei ole ylittymässä	
Konsernin laskennallinen lainanhoidokate on alle 0,8	0,4	0,67

Taloudelliset vastuusitoumukset

Kaupungin takausvastuut vuoden 2019 tilinpäätöksessä ovat muiden yhteisöjen puolesta yli 16 miljoonaa euroa. Laskua aiemmasta vuodesta on noin 2 miljoonaa euroa.

Kaupunki on antanut merkittävän määrän takauksia sekä konserniyhtiöille että ulkopuolisille yhteisöille. Alkaneen tilikauden aikana alkanut korona-epidemia saattaa nostaa todennäköisyyttä näihin liittyvien riskien realisoitumiseen, mikäli kyseisten yhteisöjen maksukyky vaarantuu.

Kiinnitämme huomiota siihen, että jätteenpolttolaitoksen kaukolämmön tuotantokustannusten tulee olla jatkuvassa seurannassa ja sen vaikutukset kuntalaisten ja eri yhteisöjen tiedossa ja ennakoitavissa.

2.5. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

2.5.1. Hyvinvointipalvelut

2.5.1.1. Lasten ja nuorten palvelut

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa ongelmana on ollut esiopetuskelpoisen henkilöstön saatavuus, joka on vaikuttanut henkilöstösuunnitteluun ja palvelujen järjestämiseen. Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin tulee rekrytoinnissa pyrkiä vaikuttamaan asiaan.

Varhaiskasvatuksessa on jo useamman vuoden ollut käytössä palveluseteli. Yksityinen palvelutuotanto on lisääntynyt ja tällä hetkellä sen piirissä on noin kolmesataa lasta. Kaupungin toiminnassa laaja palveluverkko aiheuttaa myös omat haasteensa.

Hyvänä vetovoimatekijänä on jatkunut viisivuotiaiden maksuton varhaiskasvatuskokeilu, joka päättyi 31.7.2020. Toiminta on saanut hyvän vastaanoton ja onkin syytä selvittää, olisiko toimintaa mahdollista jatkaa ilman valtionavustusta. Asukasmäärän vähenemisen vuoksi kaikki toimet uusien asukkaiden saamiseksi ja vanhojen säilyttämiseksi ovat keskeisiä. Lapsiperheiden lisäksi asukkaita tulisi houkutella Saloon jo ennen lasten syntymää, koska perheen perustamisen jälkeen asuinpaikkaa harvemmin lähdetään muuttamaan. Salon vetovoimaisuuden takia päiväkotien tulisi sijaita joustavasti työmatkojen varrella. Ryhmäkokojen osalta tulee pyrkiä riittävän kokosiin toiminnallisiin ryhmiin.

Englanninkielistä päiväkotia on syytä harkita esimerkiksi Salo IoT Campuksen yhteyteen, koska on mahdollista, että Saloon muuttaneiden työntekijöiden lasten päivähoitotarve kansainvälisellä kielellä voi lisääntyä. Myös suomenkieliset vanhemmat voivat haluta lapsensa englanninkieliseen päiväkotiin. Erilaisia veto- ja pitovoimatekijöitä tulee pohtia avarakatseisesti asukasmäärän lisäämiseksi.

Varhaiskasvatuksesta perusopetukseen saakka on kehitetty erilaisia digitaalisen oppimisen taitoja. Digitaalinen oppiminen on tulevaisuudessa entistä merkittävämmässä roolissa ja tämän korostamista tuleekin pohtia yhtenä vetovoimatekijänä alueelle. Samalla kyse on uusista elinkeinomahdollisuuksista esimerkiksi koodauksen osajille.

Perus- ja lukio-opetus

Salossa on erilaisten hankkeiden avulla aktiivisesti työstyetty niin opiskeluun liittyviä sisältöjä kuin liikunta- ja muita hyvinvointiteemoja (Oppiva Salo, Liikkuva koulu, Mitä kuuluu? jne.). Tarkastuslautakunta toteaa, että ennaltaehkäisyn näkökulmasta hanketoiminta on erittäin myönteistä ongelmien vähentämiseksi ja estämiseksi. Tätä kautta myös yhteistyö alueen muiden toimijoiden, kuten urheiluseurojen kanssa, on tiivistynyt hyvällä tavalla.

Kuntaliiton toimittamien vuoden 2018 palvelutuotannon nettokustannustietojen mukaan perusopetuksen kustannukset olivat 35 euroa asukasta kohden kalliimpia vertailukuntien keskiarvoon nähden. Muiden opetuspalveluiden kustannusten luvut olivat lähellä verrokki-kuntia.

⇒ Tarkastuslautakunta toteaa, että opetuspalveluissa on syytä analysoida, mistä perusopetuksen kustannusten suuruus johtuu ja miten siihen olisi mahdollista vaikuttaa.

Oppilashuollossa erityisenä haasteena on ollut koulupsykologien tarpeen kasvu ja tilannetta hankaloittaa erityisesti se, että valtakunnallisenakin ongelmana on ollut ammattilaisten saatavuuden vähyys. Kaupungin tuleekin panostaa rekrytointiin.

Märynummen ja Kirkonkylän koulut on suunniteltu monitoimitiloiksi, jossa Märynummen osalta on tiloja varhaiskasvatukselle ja nuorisotoimelle. Kirkonkylässä on tiloja myös kansalaisopistolle sekä osittain yhteiskäyttöön varhaiskasvatuksen kanssa. Tarkastuslautaus toteaa, että tämän tyyppinen tilojen monikäyttöisyys on pitkällä tähtäimellä kustannustehokasta ja tarjoaa alueelle monipuolisia palveluita.

Oppimisympäristö

Oppimisympäristöselvityksessä hyödynnettiin ulkopuolista konsulttityötä. Konsultin esityksessä ei kuitenkaan ollut otettu huomioon jo valtuuston aiemmin tekemiä päätöksiä esimerkiksi Märynummen koulun ja päiväkodin osalta. Konsultin esittämän arvion mukaan vuosina 2026-2031 oleva koululaisten määrä on merkittävästi nykyistä alhaisempi. Oppimisympäristöselvityksen julkistaminen sai aikaan laajaa ja osin kiivastakin keskustelua.

Vaihtuvat ja avoimet oppimisympäristöt vaativat lapselta paljon. Uusi oppimisympäristöohjelma on pitkälti itseohjautuvaa, ja lapselta voidaan edellyttää enemmän, kuin mihin lapsi pystyy. Oppimisympäristön vaatimukset eivät sovi kaikille, jolloin osa lapsista ei pysy opetuksessa mukana.

Nuorisopalvelut

Etsivä nuorisotyö tekee vaativaa työtä eri yhteistyötahojen kanssa. Toiminta on hyvin järjestettyä. Nuorten ongelmat ovat moninaisempia ja yhä vaativimpia hoitaa. Kouluterveyskyselyssä esiin noussut nuorten aiempaa myönteisempi suhtautuminen päihteisiin edellyttää ennaltaehkäisevää aktiivista toimintaa ja asiaan puuttumista.

Nuorisotyön opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksella saama rahoitus on loppunut. Rahoituksella oli palkattu useita osa-aikaisia nuorisotyöntekijöitä. Tämä oli merkittävä osa nuorisotyön resursseista ja sillä on vaikutusta nuorisotilojen aukioloaikoihin.

Kolmannen sektorin käyttö nuorisotyön ammattilaisten tilalla esimerkiksi valvontatehtäviin ja ohjaukseen, on melko kyseenalaista, jos vapaaehtoisella ei ole minkäänlaista alan koulutusta. Asiassa voi tulla ongelmaksi myös vastuukysymykset onnettomuustilanteissa.

Tarkastuslautakunta arvioi erittäin hyväksi toimintatavaksi eri palvelualueiden välillä tehtävän yhteistyön. Nuorten palvelut vastaavat kesätyöllistämisestä, vaikka niihin varattu rahoitus on työllisyyspalveluilla ja samoin etsivän nuorisotyön työntekijän palkasta osan maksaa terveyspalvelut. Tiukentuvassa taloudellisessa tilanteessa yhteinen tekeminen ja asioiden koordinointi mahdollistavat resurssien tarkoituksenmukaisen käytön.

Musiikkiopisto

Musiikkiopiston toiminta keskittyy ainoastaan kaupungin keskustassa tarjolla oleviin palveluihin. Jatkossa tulee selvittää pitkän tähtäimen suunnitelmana mahdollisuutta toteuttaa opetusta myös alueellisesti. Yhteistyötä koulujen kanssa tulisi lisätä ja jo koulujen suunnitteluvaiheessa huomioida tilojen monikäyttöisyys ja niiden hyödyntäminen esiintymiskäytössä.

2.5.1.2. Vapaa-ajan palvelut

Kulttuuripalvelut

Kulttuurin TEA-viisarilla Salon vahvuudeksi on noussut osallisuus, sektori- ja toimialarajat ylittävä yhteistyö sekä kulttuuripalveluiden saavutettavuus. Yhteistyö eri toimijoiden kesken onkin se muoto millä palvelutarjontaa voidaan ylläpitää ja kehittää tiukassa taloudellisessa tilanteessa.

Vapaa-aikapalvelujen perustyöhön kuuluu yhdistystyön tukeminen monin eri tavoin. Yhdistykset ovat merkittävässä asemassa myös kaupungin toiminnan järjestämisessä. Vuoden aikana yhteistyötä sekä kaupungin hallintokuntien (mm. terveyspalvelut, koulu, kansalaisopisto, vanhuspalvelut) että kolmannen sektorin kanssa on tehty runsaasti. Lisäksi perustettiin Kulttuurikumppanit -yhteistyöelin. Kulttuurikumppanit on yhteistoimintaelin, jossa eri toimijat yhdessä suunnittelevat ja toteuttavat merkittävän osan kaupungin kulttuuritoiminnasta.

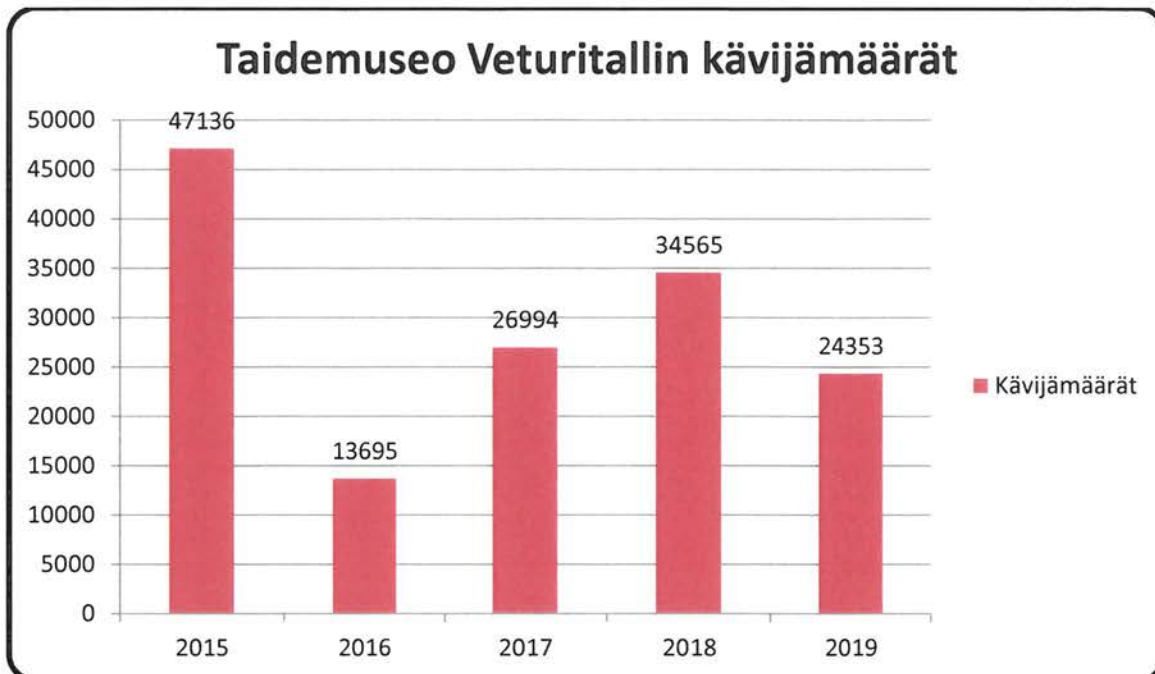
Kulttuuriasianyksikkö palvelee kuntalaisia ympärivuotisilla tapahtumilla ja konserteilla yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Salon vapaa-ajan eri palvelujen yhteenlasketut taloudelliset resurssit olivat vuonna 2019 pienemmät eli yhteensä n. 84 euroa/asukas. Salon osalta määrärahoja on asukaslukuun suhteutettuna yhteensä 4,3 miljoonaa euroa vähemmän vuositasolla kuin vertailukaupungeissa keskimäärin (edellisenä vuonna 2,6 miljoonaa).

Terveyspalvelujen, vanhuspalvelujen ja kolmannen sektorin kanssa on kehitetty yhteistyötä ja tiedottamista ikääntyneiden liikunnassa ja sen tarjonnassa.

Museopalvelut

Taidemuseo Veturitalli on yksi kaupungin vetovoimaisista palvelukohteista. Vetovoima on suoraan kytköksissä näyttelyiden kiinnostavuuteen. Vuoden 2019 kävijämäärän laskuun vaikutti osaltaan myös se, että tiloissa suoritettiin remonttia, jolloin näyttelytoiminta oli tauolla.

Museopalvelut 1.1 Taidemuseo Veturitalli

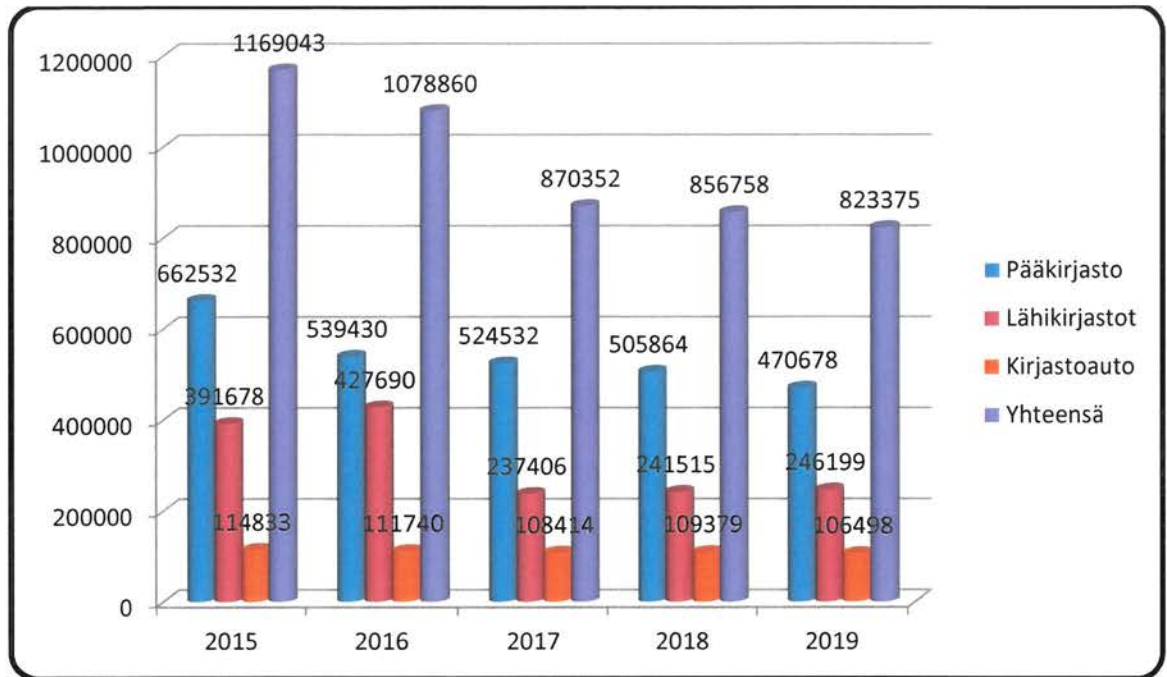
Elektroniikkamuseon kehityskäytävä ei ole toteutunut, vaikka se on ollut suunnitelmissa jo vuodesta 2018 alkaen.

Kulttuuripalveluissa käytännön toimintaa on hankaloittanut yhteisvarastojen puute, jolloin kokoelmien työstäminen ja säilytykseen liittyvät asiat ovat ongelmallisia. Kokoelmien inventointiin tuleekin osoittaa resurssia entistä enemmän, jotta esineistöä pystytään täysipainoisesti hyödyntämään.

Kirjasto- ja tietopalvelut

Vuonna 2019 Salossa toimi kuusi omatoimikirjastoa. Asiakkaiden antama palaute on ollut positiivista ja omatoimikirjastojen käyttö on lisääntynyt. Kirjastomateriaalia on hyvin saatavilla sekä perinteisessä että digitaalisessa muodossa. Asiointia helpottaa Vaski-kirjaston toiminta, jossa aineiston voi jättää mihin tahansa kirjastoon. Lainausten määrä on vakiintunut viime vuosien tasolle.

Kirjasto 1.1 Lainaustoiminta

Kustannusten vertailussa Salon kirjastopalvelut on verrokkikuntien keskiarvon alapuolella.

Kansalaisopisto

Opetustarjonta on lisääntynyt edellisestä vuodesta ja sitä toteutetaan 73 eri paikassa. Opetusta on tehokkaasti myös päivisin. Opisto on toteuttanut runsaasti maahanmuuttajille ja kielenopetukseen liittyvää opetustarjontaa.

Riskinä on, että tiukassa taloustilanteessa kurssitarjonnan määrä, monipuolisuus sekä laatu ovat heikentymässä. Tarkastuslautakunta näkee erittäin positiivisena sen, että kansalaisopiston tarjontaa on alueellisesti eri puolilla kaupunkia. Lisäksi yhteistyötä kaupungin muiden yksiköiden kanssa tehdään laajasti sekä myös muiden toimijoiden kanssa.

Liikuntapalvelut

Tarkastuslautakunta on useana vuonna kiinnittänyt huomiota investointihankkeiden toteuttamiseen ja valvontaan kaupungissa. Yhteistyö investointikohteen käyttäjän ja hanketta toteuttavan kaupunkikehityspalveluiden välillä on tärkeää. Vastuutaho ja työnjako tulee olla selkeästi määritelty, jotta valvonta toteutuu riittävällä tavalla.

Tarkastuslautakunta on viime vuosien ajan viranhaltijoiden kuulemisissa erityisesti nostanut esiin ennaltaehkäisevän työn osuutta ja merkitystä. Tästä näkökulmasta Salon kaupungin saama valtakunnallinen Liikkuva koulu –pääpalkinto on hyvä tunnustus merkittävästä työstä, jota liikuntapalvelut ja koulut tekevät liikunnan lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi. Tarkastuslautakunta katsoo, että liikuntatoimen tulee jatkaa hyvää yhteistyötä terveystieteiden, lasten ja nuorten- sekä ikäihmisten palveluiden kanssa.

Uimahallin kävijämäärä on ollut hienoisessa nousussa.

Salon uimahalli 1.1. Kävijämäärät, tuotot ja kulut.

2.5.1.3. Terveyspalvelut

Hyvinvointipalveluissa asiakastytyväisyyskyselyt on otettu laajasti käyttöön ja niiden tuloksia käsitellään lautakuntatasolla.

Kouluterveyskyselyssä erityistä huolta on herättänyt myönteinen asenne päihteiden käyttöön sekä kokemus huumeiden helposta saatavuudesta paikkakunnalla. Lisääntyneen huumeiden käytön ongelmat näkyvät useilla palvelualueilla ja sen ratkaiseminen vaatii moniammatillista yhteistyötä myös eri viranomaisten kesken.

Terveyskeskussairaalan toiminnan kehittämisen seurauksena siirtoviivemaksut ovat pienentyneet vuonna 2019. Hoitajakset ovat vähentyneet ja painopiste on siirtynyt vuodeosasto käytöstä avohoidon polikliiniseen toimintaan. Siirtoviivemaksujen määrä on ollut laskusuunnassa aiemmista vuosista.

Erikoissairaanhoidon menot ovat kasvaneet. Onkin tärkeää huomioida, että jos perusterveydenhuolto toimii sujuvasti ja hoitoon pääsee viivettä, niin se säästää erikoissairaanhoidon kustannuksissa. Salon sairaalan toiminnallinen suunnittelu ja valmistelu ovat edenneet vuoden 2019 aikana hyvin. Suunnittelua tehdään yhteistyössä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa.

⇒ Tarkastuslautakunta korostaa, että tämä on kaupungin yksi tärkeimmistä kärkihankkeista, jossa kaupungin edunvalvonta tulee huomioida.

Hyvinvointipiste Linjuri on osoittautunut tarpeelliseksi. Siellä käy noin 100 asiakasta joka viikko. Terveystenhoitaja ohjaa ja neuvoo terveyteen liittyvissä asioissa sekä rokotusohjelmissa. Tapahtumia toteutetaan yhteistyössä sekä kaupungin eri palvelualueiden, että muiden toimijoiden kanssa.

Potilastietojärjestelmä Effica Life Care toimintaongelmat ovat jatkuneet vuonna 2019 aiheuttaen merkittäviä viivästyksiä. Asiasta on tehty ilmoitus Valviralle.

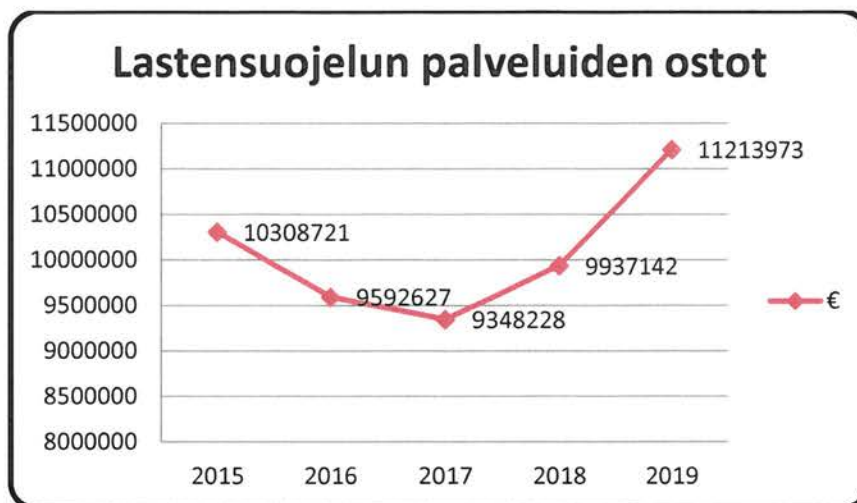
⇒ Ohjelmassa olevat ongelmat aiheuttavat tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan paljon turhia kustannuksia, merkittävästi lisätyötä sekä vaarantavat pahimmillaan potilasturvallisuuden.

Terveyspuolella on ollut haasteita rekrytoinnissa, koska koko Suomessa on pula lääkäreistä. Rekrytointia on vaikeuttanut täyttölupaprosessi. Tämän vapauttaminen hyvinvointipalveluiden osalta helpottaa rekrytoinnin suorittamista, mutta osaavan ja koulutetun henkilöstön saatavuudessa on silti ongelmia. Päivystyskäyntien määrä kasvoi vuoden aikana. Käyntimäärän kasvuun vaikutti lääkäreiden rekrytoinnin vaikeus terveysasemilla. Jonotusajat lääkärivastaanotolle ovat olleet paikoitellen pitkiä. Terveysasemilla oli 7 439 lääkärikäyntiä ja 6 437 hoitajakäyntiä vähemmän kuin vuonna 2018. Ympäri vuorokautinen päivystys palvelee suurta aluetta Salossa ympäryskuntineen.

2.5.1.4. Sosiaalipalvelut

Vuoden aikana tehtiin kaksi lisätalousarviota. Toimintakulujen ylitykset kohdistuivat henkilöstökuluihin ja palveluiden ostoihin. Palveluiden ostot kasvoivat vuodesta 2018 merkittävästi 1,3 miljoonalla eurolla ollen yhteensä 11,2 miljoonaa euroa. Kustannusten kasvu on selittyä useilla huostaanotoilla. Sosiaalityössä merkittävimmi riskiksi on todettu resurssien niukkuus suhteessa oikea-aikaiseen asiakaspalvelutarpeeseen.

Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on suurta. Tämä aiheuttaa osaltaan kustannuksia ja palvelujen lisätarvetta, kun palveluprosessit katkeavat eikä asiakkaita pystytä palvelemaan oikea-aikaisesti.

Kaupunki on loppuvuodesta 2018 siirtynyt hankkimaan ostopalveluna sosiaaliasiamiespalvelut. Sosiaaliasiamiehen raportti ei ollut käytettävissä tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä vaan vasta myöhemmin vuoden aikana. Toiminnan toteutumista ostopalveluna olisi hyvä arvioida ja raportoida.

2.5.1.5. Vanhuspalvelut

Salossa on palvelurakennetta muutettu kotona asumisen suuntaan. Tätä tavoitteen toteutumista tuetaan resurssipoolilla ja myös uutta teknologiaa hyödyntämällä.

Aiemmin tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota aikaan, jonka vanhus joutuu odottamaan ennen hoitopaikan saamista. Vuoden 2019 tilinpäätöksessä ei ole tällaista tietoa raportoitu, mutta asiaa on käsitelty sosiaali- ja terveyslautakunnassa. Tarkastuslautakunta toteaa, että tämän tunnusluvun seuranta palvelun saatavuuden muutoksista on tärkeää.

Valtakunnallisten tilastojen mukaan Salon väestö ikääntyy nopeammin kuin muualla Suomessa keskimäärin. Vuoden 2019 alussa 65-vuotiaiden osuus väestöstä Salossa oli 26 % ja yli 75-vuotiaiden 11 %, kun vastaavat osuudet Suomessa olivat 22 % ja 9 %. Kuitenkin on tarpeen huomioida, että ko. ryhmissä aktiivisen, ns. vähemmän palveluja tarvitsevien osuus kasvaa. Tätä eivät valtakunnalliset tilastovertailut huomioi riittävästi. Se edellyttää kuntakohtaisesti erikseen tarkempaa kartoitusta.

Kuntalain 27 pykälässä edellytetään, että ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. Tarkastuslautakunta toteaa, että vanhusneuvostoa on hyvä kuunnella kuntalain mukaisesti.

Hyvinvointipalvelujen osalta tulee kiinnittää huomiota kiinteän yhteistyön toimivuuteen perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen välillä. Koska valtakunnallinen sote-uudistus ei toteutunut, tulee erityisesti ottaa huomioon yhteistyökumppaneina julkinen, kolmas ja yksityinen sektori.

2.5.2. Kaupunkikehityspalvelut

Kaupungin omistuksessa on edelleen kiinteistöjä, jotka eivät ole aktiivikäytössä. Näistä aiheutuu ylläpitokuluja ja myös ilkvallasta syntyy lisäkustannuksia. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että kiinteistöjen myynnin tehostaminen on edelleen tärkeää. Kiinteistön siirtyessä uudelle omistajalle kustannukset eivät enää rasita kaupunkia ja samalla alueelle saadaan uutta toimintaa.

Kaupungilla on eri tahoilta vuokrattuina kiinteistöjä, joista aiheutuvat kustannukset ovat vuositasolla noin kolme miljoonaa euroa. Tiukentuneessa taloudellisessa tilanteessa tulee arvioida näiden kiinteistöjen käyttötarvetta uudelleen.

⇒ Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ensisijainen tavoite tulee olla, että kaupungin toiminnot ovat omissa kiinteistöissä.

Salon kaupunki on mukana Energiatehokkuussopimuksessa kaudelle 2017-2025. Tavoitteena on energiankulutuksen vähentäminen seitsemällä prosentilla ja sitä on seurattu vuodesta 2018 alkaen Aistio-kulutusseurantajärjestelmän avulla. Järjestelmän avulla on raportoitu lämmitysenergian, sähköenergian ja veden kulutusmääriä. Näistä tiedoista saadaan pitkällä aikavälillä hyvää seurantatietoa energianvähennystavoitteiden toteutumisesta.

Henkilökunnan pitkät sairauslomat ovat haitanneet palvelutason ylläpitoa ja resurssit eivät ole riittäneet vastaamaan kysyntään. Tällaisissa tilanteissa on keskeistä kiinnittää huomiota työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Kaupungin johdon tulee arvioida resurssien uudelleen kohdentamista tilanteen ratkaisemiseksi.

Toimintakatteet olivat arvioitua parempia. Tilapalveluiden toimintamenojen alitus selittyy pääosin palvelujen ostojen arvioitua pienemmästä määrästä. Myös henkilöstömenot jäivät hieman alle arvioidun.

Keskuskeittiön uusimiseen tai korjaamiseen liittyvä päätöksenteko on sidoksissa kaupungin organisaation rakenteellisiin muutoksiin. Päätöstä asiasta ei ole tehty. Kukonkallion hoivakodin ravitsemuspalvelua ryhdyttiin uudelleen järjestämään omana toimintana vuonna 2019.

⇒ Tarkastuslautakunta muistuttaa, että tästä on hyvä tulevana vuosina laatia arvio, miten palvelu on toiminut ja miten se on otettu vastaan. Tällaisten arvioiden avulla saadaan tärkeää tietoa oman ja ulkoisen tuotannon välisistä eroista ja kehittämiskohteista.

Kaupungin oma tonttivaranto on tällä hetkellä riittävä ja asuintonttien varaustilanne on palautunut tonttikampanjaa edeltävälle tasolle. Yritystonttien varauksissa tapahtunut kasvu on arvioitavissa myönteiseksi alueen elinkeinoelämän kannalta.

Kaupunki on panostanut merkittävästi joukkoliikenteen kehittämiseen Paikun aloittaessa toimintansa. Tarjonta on laajentunut merkittävästi aiemmasta ja samalla koulukuljetuksissa on pystytty aiempaa useammat oppilaat siirtämään tilausajoista linja-autoihin. Jatkossa tätä kehitystä tulee pyrkiä jatkamaan ja tehdä tiivistä yhteistyötä eri toimialojen välillä sen varmistamiseksi, että koulujen aloitus- ja päättymisaikoja pystytään synkronoimaan ja ajoittamaan muun joukkoliikenteen aikatauluihin.

⇒ Tarkastuslautakunta esittääkin, että joukkoliikenteen toteutumista ja käyttöasteiden määrää tulee arvioida säännöllisesti.

2.5.3. Rakennus- ja ympäristövalvonta

Rakennus- ja ympäristövalvonta

Rakennus- ja ympäristölautakunnalle ei ole laadittu tulokorttia. Jatkossa tulee tätä harkita, vaikka toiminta onkin pitkälti lakisääteistä ja niihin liittyvät tavoitteet ohjaavat toimintaa. Toiminnalla on kuitenkin yhtymäkohtia esimerkiksi kaupungin elinvoimaan ja kehittämiseen liittyen.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt kaupungin eri työyksiköissä huomiota siihen, että kaikilla esimiehillä ei ole määriteltyä sijaista, joka tosiasiallisesti voisi hoitaa tehtävää. Myös rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualueen yksiköissä tulee huomioida, että sijaisella on koulutuksen antama pätevyys hoitaa tehtävää.

Rakennus- ja ympäristövalvonnalla on Perniön ja Suomusjärven vanhoissa kuntakeskuksissa vastaanottopiste. Näiden tarpeellisuutta tulee arvioida, koska lupahakemukset käsitellään sähköisesti neuvonnasta ja lupahakemuksesta arkistointiin asti.

Rakennuslupien myöntöaika on pidentynyt, vaikka isojen rakennuslupahankkeiden käsittelymäärä on pienentynyt. Lupien käsittelyaikoihin tulee kiinnittää huomiota, jotta hankkeet saadaan eteenpäin jouhevasti.

Salon kaupungin rakennusjärjestysluonnos on ollut valmistelussa kesäkuusta 2018 lähtien. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan rakennusjärjestyksen valmistelu tulee saattaa päätökseen mahdollisimman pian.

Rakennusvalvonnan paperisten asiakirjojen digitointia on jatkettu, millä tähdätään myös sähköiseen myyntipalveluun.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun virkojen täyttö vasta vuoden 2019 aikana vaikeutti ennakolta suunniteltujen tarkastusten suorittamista. Vuoteen 2018 verrattuna tehtiin tarkastuksia 44 prosenttia vähemmän.

Virkojen täytön jälkeen yksikössä on pystytty toteuttamaan toimintaa täysipainoisesti. Tarkastuslautakunta korostaakin, että pienissä yksiköissä tulee kiinnittää koko kaupungin laajuisesti huomiota toiminnan haavoittuvuuteen juuri henkilöstöressurssien osalta.

Ympäristöterveydenhuolto

Eläinlääkärit päivystävät joka viides viikonloppu ja työt ovat raskaita, joten toimien täyttäminen ja pitkäaikaisten työsuhteiden luominen on haasteellista. Sijaisuusongelmia on runsaasti, mikä on myös valtakunnallinen ongelma eläinlääkintähuollossa. Kaupungin tulee pohtia mahdollisuuksia tilanteeseen vaikuttamiseen. Yksi tällainen olisi yhteistoiminta-alueen muodostaminen esimerkiksi Liedon kanssa. Ympäristöterveydenhuollossa on tällä hetkellä 11 työntekijää, joten yhteistoiminta-alueen 10 henkilön raja on melko lähellä. Yhteistyön kehittämisellä ja laajemmalla organisaatiolla toiminta olisi vakaammalla pohjalla.

Terveysvalvonnassa otettiin käyttöön uusi valtakunnallinen tiedonohjausjärjestelmä VATI. Uuden ohjelman sisäänajo ja käytön haasteet kuluttavat työntekijöiden aikaa ja voimavaroja.

2.5.4. Konsernipalvelut

Maaseutupalvelut

Maaseutupalvelut toteuttavat pienellä henkilöstöllä laajan tehtäväkentän. Maaseutupalvelut on alueen elinkeinon kannalta myös merkittävä toimija, sillä maataloustukina alueelle tulee noin 35 miljoonan euron tuotto. Palvelualueella on hyvin otettu sähköinen asiointi käyttöön.

Maatalouslomituspalvelut

Maatalouslomituspalveluissa työskentelevän henkilöstön ikärakenteesta johtuen tulevina vuosina tullaan tarvitsemaan useita uusia työntekijöitä. Toimialalla uusien työntekijöiden löytäminen on haasteellista ja tämä muodostaakin merkittävän riskin palveluiden tuottamiselle ja toiminnan jatkuvuudelle. Maatalouslomituksen toiminta-alue on Salon kaupungin maantieteellistä aluetta huomattavasti laajempi ja jo nyt tietyillä alueilla on ollut haasteita työntekijöiden saatavuudessa ja tämä on aiheuttanut negatiivista palautetta.

Maaseutupalvelut ja maatalouslomituspalvelut siirtyvät organisaatiossa 1.4.2020 alkaen rakennus- ja ympäristövalvonnan toimialalle. Toiminnan kehittämiseen ja jatkuvuuteen tulee kiinnittää erityisen suurta huomiota uudessa organisaatiossa. Ruokahuollon omavarainen toteuttaminen on kansallisesti arvioiden hyvin tärkeä asia.

2.5.5. Liikelaitos Salon Vesi

Liikelaitos Salon Veden vastuulla olevien putkistojen korjaustarve on suuri ja lisääntyy entisestään. Maaperän painuminen aiheuttaa putkien murtumista ja vuotovesien kasvava määrä on jatkuva ongelma. Vuosittain putkivuodoista aiheutuvat kustannukset ovat merkittäviä.

Haja-asutusalueiden putkistojen sijainneista ei ole kaikilta osin tarkkaa tietoa eikä niistä ole myöskään kaikista tehty sopimuksia. Putkistojen korjaustilanteiden yhteydessä sopimukset tulee hoitaa kuntoon maanomistajien kanssa. Tässä yhteydessä myös putkistojen sijaintitiedot tulee päivittää karttoihin.

Pullassuon vedenkäsittelylaitoksen toiminta saatiin täyteen käyntiin ja vedenotto Kiikalasta lopetettiin Aluehallintoviraston päätöksen mukaisesti. Liikelaitos Salon Vesi on valittanut päätöksestä Vaasan hallinto-oikeuteen.

Liikelaitos Salon Veden yhtiöittämissuunnitelma käynnistettiin ja päätöksiä asiasta on tarkoitus tehdä vuonna 2020.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt kaupungin eri työyksiköissä huomiota siihen, että kaikilla esimiehillä ei ole määriteltyä sijaista, joka tosiasiallisesti voisi hoitaa tehtävää. Liikelaitos Salon Vedessä sijaiset tulee määritellä johtokunnan päätöksellä.

2.5.6. Kaupunkikonsernin tavoitteiden toteutuminen

Salon kaupungilla on ollut jo vuosia käsittelyssä Salon seudun koulutuskuntayhtymään liitetyvä epäselvyys eläkevastuista. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että käsittelyssä oleviin asioihin tulee puuttua ripeästi ja saattaa ne päätökseen, etenkin kun asialla on taloudellista merkitystä.

Valtuustokauden alussa perustettiin kaupunginhallituksen konsernijaosto, joka on vakiinnuttanut toimintansa. Konserniin liittyviä asioita hoidetaan tällä hetkellä tavoitteellisemmin ja järjestelmällisesti. Kaupungin taloudellisen tilanteen vuoksi tarkastuslautakunta näkee perustelluksi, että kaupungin omistamia yhtiöitä ja osakkeita arvioidaan säännöllisesti, että mikäli se ei ole keskeinen kaupungin toiminnan kannalta, niin ne on tarkoituksenmukaista myydä.

Talousarvio vuodelle 2020 on 19.5 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Ilman Salon Veden yhtiöittämisestä arvioitua satunnaista tuottoa talousarvio olisi 14.5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tämän toteutumiseen liittyy merkittävä riski. Päätöksenteossa tulee tuoda esiin kaikki hyödyt ja haitat niin kaupungille, yhtiölle kuin kuntalaisillekin. Uhka vesimaksujen nousuun on kuntalaisten kannalta suuri riski.

⇒ Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että yhtiöittämissuunnitelmassa tulee laajasti arvioida asian taloudellisia vaikutuksia ja yhtiöittämisen merkitystä kuntalaisille. Vaarana on, että veden hinta nousee kuntalaisille. Lisäksi riskinä on, että päätöksenteko ei ole enää kaupungin hallinnassa.

Lisäksi koko talouden tilanteen tekee ennakoimattomaksi korona-viruksen aiheuttamat ennennäkemättömät toimet, joiden vaikutusta talouteen on mahdotonta tässä vaiheessa ennustaa.

2.6. Yhteenveto

Salon kaupungin kuntaliitoksesta on kulunut kymmenen vuotta. Kuntaliitoksen yksi keskeinen tavoite oli kunnan taloudellisen tilanteen turvaaminen tasapainoiseksi. Rakenteellisten uudistusten tekeminen talouden tasapainon saavuttamiseksi on ensisijaisen tärkeää ja poliittisen päätöksenteon tuleekin näihin ratkaisuihin pystyä. Talouden sopeuttamistoimia tulee tehdä ennakkoluulottomasti ja tavoitteellisesti.

Arviointimenettelyyn johtavista kriteereistä täyttyi nyt se, että emokaupungin tase on alijäämäinen ja se täytyy kattaa vuoden 2024 loppuun mennessä. Neljästä muusta kriteeristä, jotka eivät saa täytyä yhdessä kahtena vuonna peräkkäin, täyttyi yksi kriteeri: konsernin suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia. Muut kriteerit eivät vielä täyty vuoden 2019 tilinpäätöksen perusteella, mutta taloustilanteeseen on kiinnitettävä nyt erityistä huomiota. Muutaman vuoden päästä käyttöön tulevat kuntatalouksien uudet kriteerit kohdistuvat nykyistä enemmän konsernin tunnuslukuihin.

Talouden tasapainottaminen taloussuunnitelmassa perustuu pitkälti siihen, että kaupunki saa vesilaitoksen yhtiöittämisestä suuren myyntivoiton. Kaupunkikonsernin kokonaisuuteen tällä ei kuitenkaan ole todellista vaikutusta, koska tämä toimi tapahtuu konsernin sisällä siirtämällä omaisuus kaupungin taseesta sen omistaman yhtiön taseeseen nykyistä kirjanpitoarvoa korkeammalla arvolla. Konsernitasolla emokaupungille yhtiöittämisestä syntyneitä myyntivoittoa ei tilinpäätössäännösten mukaan esitetä, joten konsernin taloudellista tilannetta yhtiöittäminen ei paranna.

Taloudellisen tilanteen lisäksi asukasmäärän pieneneminen entisestään vaikuttaa kaupungin kokonaistilanteeseen. Palvelujen tarpeessa tapahtuu tulevina vuosina merkittäviä muutoksia,

kun lapsien määrä vähenee ja vastaavasti vanhusten määrä lisääntyy. Palvelutarpeen muutosta tulee ennakoida päätöksenteossa, jotta esimerkiksi vanhusväestön palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan tarvittavalla tavalla.

Henkilöstön työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen tulee edelleen jatkossa kiinnittää huomiota. Sairauspoissaolot kääntyivät vuonna 2019 laskuun ja niistä kertyvä taloudellinen vaikutus on merkittävä. Tätä kehitystä tulee pyrkiä jatkamaan ja tukea työhyvinvointia.

Uuden yritystoiminnan ja toimialojen saaminen alueelle on ensiarvoisen tärkeää. Näiden hyödyntäminen luo mahdollisuuden uusille elinkeinoille ja Salon elinvoimaisuuden lisäämiselle.

ALLEKIRJOITUKSET

Salossa, 7. päivänä toukokuuta 2020

Osmo Friberg
puheenjohtaja

Timo Tammi
1. varapuheenjohtaja

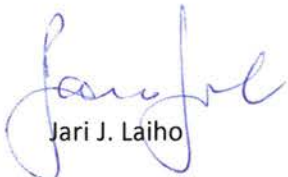
Martti Halme
jäsen

Jarmo Hägerth
jäsen

Taina Kirves-Järvinen
jäsen

Jari J. Laiho
jäsen

Kirsti Lannermaa
jäsen

Marita Tuominen
jäsen